

und Haus» [18, с. 111]. Доречне вживання перелічення надає поетичному твору образності, емоційності, привабливості і водночас сприяє глибшому розкриттю і засвоєнню його змісту.

Крім того, серед стилістичних фігур у ліриці поета помітне місце посідає **антитеза** (протиставлення) – зворот промови, в якому для посилення виразності протиставлені, думки, образи, стани, риси характеру діючих осіб. Наприклад: «*Du sagst leben laut und sterben leise / und wiederholtest immer wieder:*» [18, с. 75]; «*du siehst mich groß und ich bin klein*» [18, с. 93]; «*weil dich die Dinge immer tönen, / nur einmal leis und einmal laut*» [18, с. 96]; «*das erste Bild versuchte dich, / du warst in Leiden und im Lieben*» [18, с. 97]; «*... und weil er oft in Schmerzen schreit / und oft in Schmerzen lacht*» [18, с. 100]. Антитеза робить речення не тільки багатим за змістом, але й винятково милозвучним і принадним.

Усі подані вище стилістичні фігури в основному базуються на прагненні поета чітко й ясно передати свою думку та емоцію. Стилістичні фігури є лише частиною засобів, які використовуються для досягнення художності та виразності мовлення.

Література:

1. Адмони В. Г. Пути развития грамматического строя в немецком языке / Владимир Григорьевич Адмони. – М. : Высшая школа, 1973. – 175 с.
2. Балли Ш. Французская стилистика / Шарль Балли [пер. с фр. К. А. Долиннина]. – 2-е изд., стереотипное. – М. : Едиториал УРСС, 2001. – 392 с.
3. Береговская Э.М. Очерки по экспрессивному синтаксису / Эда Монсеевна Береговская. – М. : РОХОС. – 2004. – 208 с.
4. Брандес М. П. Стилистика текста. Теоретический курс: Учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. / Маргарита Петровна Брандес. – М. : Прогресс Традиция; ИНФРА-М, 2004. – 416 с.
5. Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності: Стилистика та культура мови / Світлана Яківна Єрмоленко. – К. : Довіра, 1999. – 431 с.
6. Жайворонок В. Лінгвостилістична основа поезики Т. Г. Шевченка / В. Жайворонок // Мовознавство. – № 2/3. – 1994.
7. Жук Т. В. Лексичний та синтаксичний повтор в українській народній творчості (на матеріалі українських народних казок) : Автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.01 / Т. В. Жук; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2005. – 18 с.
8. Загнітко А.П. Лінгвістика тексту: Теорія і практикум. Науково навчальний посібник / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2006. – 289 с.
9. Кожина М. Н. Стилистика русского языка. Учеб. пособие для студентов фак. рус. яз. и литературы пед. ин-тов. – М. : Просвещение. – 1977. – 223 с.
10. Мацько Л. І. Стилистика української мови / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. – К. : Вища школа, 2003. – 462 с.
11. Потоцкая Н. П. Стилистика современного французского языка. (Теоретический курс). Учебник для студентов ин-тов и фак. иностр. яз. / Наталия Павловна Потоцкая. – М. : Высшая школа, 1974. – 247 с.
12. Ризель Э. Г. Структурные тенденции в синтаксисе современного немецкого языка // Лингвистика и методика в высшей школе. – М., 1967. – Вып. 4. – С. 154–164.
13. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Довкілля. – К., 2006. – 716 с.
14. Томашевский Б. В. Теория литературы. Поэтика: Учеб. пособие / Борис Викторович Томашевский. – М. : Аспект Пресс, 1999. – 334 с.
15. Horstman S. Poetologie und poetische Faktur in Weberlied und in «Der Spinnerin Nachtlid» / Simone Horstman Clemens Brentano. – Ruhr-Universität Bochum. – 2007. – 24 S.
16. Jakobson R. Poesie der Grammatik und Grammatik der Poesie. Sämtliche Gedichtanalysen / Roman Jakobson. – Band 1. – Walter de Gruyter, Berlin, New York. – 2007. – 789 S.
17. Sandig B. Textstilistik des Deutschen / Barbara Sandig. – Walter de Gruyter, 2006. – 584 S.

Список джерел ілюстративного матеріалу

18. Рильке Р. Лирика : Сборник / Райнер Мария Рильке. – М. : Прогресс, 1981. – 517 с.

УДК 811.161.2'27'371'373.42

В. М. Чабан,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м Львів

КОНЦЕПТОСФЕРИ ЧЕСТЬ І ГІДНІСТЬ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

У статті проаналізовано концептосфери ЧЕСТЬ і ГІДНІСТЬ у свідомості носіїв української мови та культури і досліджено їх вербалізацію у системі української мови та в пареміях. Аналіз здійснено на базі даних, вилучених із лексикографічних джерел та із народних прислів'їв і приказок, що становлять важливі складові для ґрунтовного лінгвістичного вивчення. У результаті дослідження даних, вибраних зі словників, були експліковані основні семантичні ознаки аналізованих концептосфер. У паремійних матеріалах виявлені соціальні стереотипи, культурні сценарії, норми та скрипти, які характеризують людей. Таким чином, запропонований аналіз виявив культурну та соціальну специфіку концептосфер ЧЕСТЬ і ГІДНІСТЬ в українській мові.

Ключові слова: концептосфера, семантична ознака, паремія, культурний сценарій, культурний скрипт.

КОНЦЕПТОСФЕРЫ ЧЕСТЬ И ДОСТОИНСТВО В УКРАИНСКОЙ ЛИНГВОКУЛЬТУРЕ

В статье анализируются концептуальные сферы ЧЕСТЬ и ДОСТОИНСТВО в сознании носителей украинского языка и культуры, исследована их вербализация в системе языка и в народных пословицах. Анализ осуществлен основе данных, извлеченных из лексикографических источников и народных пословиц и поговорок, которые являются важным источником для лингвистического исследования. Изучение данных, отобранных из словарей, демонстрирует важные семантические особенности анализируемых концептуальных сфер. Социальные стереотипы, культурные сценарии, сценарии и правила, характеризующие поведение людей, выявлены на материале народных пословиц. Предлагаемый анализ выявил культурное и языковое своеобразие концептуальных сфер ЧЕСТЬ и ДОСТОИНСТВО в украинском языке и культуре.

Ключевые слова: концептуальная сфера, семантические особенности, народные пословицы и поговорки, культурные сценарии.

THE CONCEPTUAL SPHERES OF HONOUR AND DIGNITY IN THE UKRAINIAN LINGVOKULTURE

The article analyzes the conceptual spheres of HONOUR and DIGNITY in the minds of the bearers of the Ukrainian language and culture and explores their verbalization in the system of language and in the folk proverbs. The analysis is performed on the basis of the data extracted from the lexicographical sources and folk proverbs and sayings that are the important sources for linguistic investigation. The study of the data selected from the dictionaries reveals important semantic traits of the analyzed conceptual spheres. The social stereotypes, cultural scenarios, scripts and rules that characterize people's behaviour are identified on the base of folk proverbs. The proposed analysis revealed the cultural and linguistic peculiarity of the conceptual spheres of HONOUR and DIGNITY in the Ukrainian language and culture.

Key words: conceptual sphere, semantic trait, folk proverb, cultural scenario, cultural script.

Існує чимало зарубіжних і вітчизняних праць, присвячених аналізу культурних концептів: С. Бартмінського, А. Вежбицької, Дж. Лакофф, Є. Кубрякової, Ю. Степанова та ін. Серед українських лінгвістів над аналізом концептів культури працюють В. Бріцин [див.: 7], Г. Яворська [див.: 7], С. Мартінек [див.: 10], Т. Радзівська [див.: 15] та ін. Зокрема, Є. Бартмінський – автор когнітивної дефініції та представник Люблінської етнолінгвістичної школи досліджує базові стереотипи польської культури: DOM, OJCZYŻNA, MATKA, SŁONCE т. ін. [див.: 21].

Як показали події останніх років, концептосфери *ЧЕСТЬ* і *ГІДНІСТЬ* є надзвичайно важливими для носіїв української лінгвокультури, проте вони ще не потрапляли у центр уваги мовознавців. Метою статті є проаналізувати концептосфери *ЧЕСТЬ* і *ГІДНІСТЬ* в українській мові за даними, вилученими із системи мови та паремійних матеріалів. Джерелами дослідження стали етимологічний, тлумачні та фразеологічні словники, словники синонімів, антонімів, морфем української мови а також збірники українських народних прислів'їв і приказок.

Звернімося спочатку до аналізу концептів *ЧЕСТЬ* і *ГІДНІСТЬ* у системі української мови за лексикографічними джерелами. В *Етимологічному словнику української мови* зазначено, що слово «*честь*» утворилося від праслов'янської форми **čьstь*, що означає: «шана, повага, гідність» [5] і етимологічно пов'язане з «*часть*», «*частина*». У цьому ж словнику відсутнє тлумачення лексеми «*гідність*», але є в «*Лексіконі славенороскім*» П. Беринди 1627 року і «*Словарі*» Є. Желеховського 1886 року як «*достойність*», «*чесність*», «*пристойність*» [4; 9].

В *Академічному тлумачному словнику української мови (СУМі)* для лексеми *ЧЕСТЬ* подано значення: 1. «сукупність вищих моральних принципів, якими людина керується у своїй громадській і особистій поведінці»; 2. «повага, пошана, визнання когось, чого-небудь»; 3. «те, що дає право на шану, повагу, визнання»; 4. «у знач. присудк. сл. або приказки. Той, хто (те, що) є характеристикою величчя, гордості якого-небудь місця, середовища і т. ін.». А також громадська, станова, професійна і т. ін. гідність людини; // добра, незаплямована репутація, авторитет людини, її чесне ім'я; // невинність, цнотливість (про жінок); // знак уваги, пошани, виявлений кому-небудь [17, с. 316–318].

Великий тлумачний словник української мови [2], *Великий тлумачний словник сучасної української мови* [1] та *Новий тлумачний словник української мови* [11] містять однотипні визначення лексеми *ЧЕСТЬ*, які подає СУМ [17, с. 316–318].

Короткий тлумачний словник української мови репрезентує відмінні значення згаданої лексеми: 1. «суспільно-моральна гідність людини, що викликає і підтримує загальну повагу, почуття гордості»; 2. «пошана» [8, с. 591].

Великий тлумачний словник сучасної української мови подає дещо інше трактування: 1. «сукупність найвищих морально-етичних принципів особистості; дотримання власної гідності й поважання особистої гідності іншого»; 2. «про того (те), ким (чим) гордяться» [3, с. 1293–1284]. У *Тлумачному словнику української мови* відсутнє визначення згаданої лексеми [19].

Академічний тлумачний словник української мови (СУМ) подає два значення лексеми *ГІДНІСТЬ*: 1. «сукупність рис, що характеризують позитивні моральні якості»; 2. «усвідомлення людиною своєї громадської ваги, громадського обов'язку» [17, с. 65]. *Великий тлумачний словник української мови* [2, с. 116] і *Великий тлумачний словник сучасної української мови* [1, с. 236] містять однотипні визначення лексеми *ГІДНІСТЬ*, які подає СУМ [17, с. 65].

Великий тлумачний словник сучасної української мови репрезентує відмінні значення згаданої лексеми: 1. «сукупність високих якостей когось-н., а також усвідомлення, поважання цих якостей у собі»; 2. «достойнство» [3, с. 189]. *Новий тлумачний словник української мови* доповнює тлумачення цієї лексеми, виділене в СУМі: 1. «сукупність рис, що характеризують позитивні моральні якості, гідність, достойність, достоїнство, повага»; 2. «усвідомлення людиною своєї громадської ваги, громадського обов'язку, самоповага, власне я» [11, с. 429]. У *Короткому тлумачному словнику української мови* [8] та *Тлумачному словнику української мови* [19] відсутні дефініції лексеми *ГІДНІСТЬ*.

Парадигматичні зв'язки поєднують *ЧЕСТЬ* із **антонімами**: «*безчестя, ганьба, підлість*» [13, с. 192–193] та **синонімами**: 1) «*людська гідність, самоповага, благородство, чесність, порядність, справедливість*»; 2) *слава, гордість, знак поваги, шана, пошана, шаноба*; 3) «*дівоцтво невинність, незайманість, цнотливість; цнота, чеснота, дівоцтво, непорочність*» [6; 16]. **Антонім** до *ГІДНОСТІ* – «*недостойність*» [13, с. 93], **синоніми**: «*достойнство, достойність, самоповага, гонор, (з перебільшенням) гордість; власне я*» [6; 16].

За матеріалами *Словника українських морфем* Л. Полюги були відібрані **деривати (31)**: *чесний, чеснесенький, чеснісінкий, чесно, чесність, чеснота, честити, античесть, почесть, безчестий, гіперчестий, нечесний, почесний, пречесний, суперчестий, ультрачестий, безчестя, нечестивий, обезчестити, честолобець, честолобний, честолобство, рівночестий, доброчестий, благочестя, благочестивий, честотливий, честотливо* [18]. Словотвірне гніздо, куди входить слово *гідність*, налічує всього **4 одиниці**: *гідно, негідник, антигідність, негідний* [18].

Широко представлена *ЧЕСТЬ* у фразеологізмах (**25 одиниць**): *базато (забазато) честі* – хто-небудь не вартий уваги, високої оцінки; *берегти (оберігати, боронити) честь* – дотримуватися морально-етичних правил гідності, боротися, захищати гідність когось, чого-небудь; *клястися своєю честю* – присягатися власною гідністю, запевняючи когось-небудь у щирості своїх дій, вчинків; *на (в) честь* – робити, створювати що-небудь і т. ін. на знак поваги, пошани, в пам'ять про когось, щось; *немає ні честі ні совісті* – про людину, яка не має ні честі, ні сумління; *поле честі* – характеризує поле битви, військове поприще; *розмінювати / розміняти честь на п'ятаки* – бути дріб'язковим заради власної користі, вигоди; *робити (зробити) честь* означає виявляти повагу, пошану до когось, чого-небудь; *робити (зробити) честь*: а) бути чесно-небудь прикрасою, гордістю; б) виявлятися нарівні з неабиякими можливостями, здібностями когось-небудь; *віддавати честь* – а) виявляти належну кому- або чому-небудь пошану; б) військ. вітатися, прикладаючи руку до козирка; *виступати (виступити, стати, постояти, боротися) за честь чийого, кого, чого* – захищати гідність когось, чого-небудь; *дівоцтво* – незайманість, невинність, цнотливість дівчини; *з честю (виконати, витримати) що* – дуже добре, з великою гідністю; *класти (покласти) на собі честь* – не бажати принижуватися і втрачати свою гідність; *дій його честі* – виражає подив, захоплення від чого-небудь; *слово честі (чесне слово)* словесна формула для запевнення в істинності, правдивості сказаного; *справа честі* – те, що визначає гідність особи, колективу; *суд честі* – громадський суд, який розглядає справи, пов'язані з при-

ниженням гідності людини, оскільки вони несумісні з високими моральними принципами; *уважати за честь* – визнавати почесним для себе; *честь і місце* – ввічливе запрошення сісти, зайняти місце по достоїнству; *честь і слава (хвала, шана)* – позначає заклик віддати належне гідності й досягненням певного народу, трудового колективу; *честь мундира* – удавана гідність особи як представника певної організації; *честь честю* – як і належить, гідно, чесно [20].

Стійких словосполучень із *ГІДНІСТЮ* у словниках зафіксовано 8: *гідним чином* – належно, відповідно до вимог (потреби); *триматися з гідністю* – гідно; *позбавити людської гідності кого* – уполіт[н]ити кого; *гідно (з гідністю, поважно, з повагою) триматися (поводитися)* – належно, відповідно до вимог (потреб); *оцінити по заслугі (належно, гідно) кого, що* – скласти належну ціну кому, чому; віддати кому, чому належне; *цілком свідомий своєї гідності* – зберігати (заховувати) самоповагу; *почуття власної гідності* – самоповага; *це нижче [від] моєї гідності* – неприйняття [16; 20].

Звернімося до вербалізації концептосфер *ЧЕСТЬ* і *ГІДНІСТЬ* є у паремійних матеріалах. Варто зазначити, що прислів'я та приказки фіксують національну логіку та світобачення, тобто дозволяють виявити ієрархію цінностей носіїв певної культури і мови. Серед зібраних 50 прислів'їв та приказок із словом *честь* можемо виокремити такі аспекти:

1. Суспільний аспект:

а) поведінка: *Батьком – матір'ю не хвались, а хвалися честю* (хизуватися; добре ім'я), *Бережи плаття знову, а честь – змолоду* (честь бажано берегти та правильно формувати змолоду), *Добро стратиш – наживеш, честь утратиш – пропадеши* (хороша, незаплямована репутація, добре, чесне ім'я; стати безсоромним, підлим), *Свині на городі одна честь: поліно* (іроніч., про некрасиву поведінку), *Хто честі не має, ані сто кувачів йому не прикує* (відсутність честі; честь треба заслужити), *Поплили мої роки, як каламутна вода – ні в честь, ні в славу, Зійшов ні в честь, ні в славу* (особа не залишила гідного сліду), *Любо й ненці, як дитина в честі* (гордість матері за гідну поведінку дитини), *У нього честь до завтра* (про брехливу особу), *Лішиє честь, як безчестя* (відсутність неслави, ганьби; чесне ім'я), *Така честь, як собаці в ярмарок: або всюди ганяють, або хазяїн до воза прив'яже* (іроніч., поганий, нікому не потрібний; пес – символ другорядності; ледарства), *Честь, як котові за сметану* (негативно про людину, яку не поважають, яка здатна на все заради досягнення власних цілей), *Скільки честі, стільки й почесі* (пошана, шана, шаноба, повага, честь; величання), *Поганому і честь погана* (негідна поведінка), *Як єсть, то й свиням честь* (наявність честі навіть у немудрих), *Як єсть, то й пані старі честь, а як нема, то й ротіві катма* (наявність честі у старих людей), *Я б і сказав тобі, та честь на собі кладу* (небажання припинюватися і втрачати свою гідність), *Тесть любить честь, а зять любить взять – а шурин очі жмурить, щоб не дати* (про поведінку різних людей), *Не був там, де честь давали* (про людину, у якої не має честі), *Буде честь – носом об землю* (упасти; утратити честь);

б) дії людини: *Чесне діло роби сміло!* (дотримання моральних норм, дія згідно з ними), *На собі сам честь покладай* (дотримуйся моральних норм, поведись гідно);

в) відношення до людей: *Який гість, така йому і честь* (етикетні норми, пов'язані із поведінкою особи), *Пора гостям і честь знати* (етикетні норми, пов'язані із прощанням; честь виступає синонімом міри, тобто правильний гість не повинен засиджуватися, а в кінці прийому повинен встати і попрощатися, використовуючи традиційну формулу: «Пора і честь знати», не чекаючи, поки її скаже господар; *Кому честь, тому й хвала* (повага, пошана, вияв її до кого-, чого-н.).

2. Етичний аспект:

а) чесність: *Чесному всюди честь, хоч і під лавкою* (правдивість, відвертість особи, що керується високими моральними якостями; прямота характеру), *Чесність – найкраща звичка* (правдивість, принциповість, вірність узятим зобов'язанням, щирість перед іншими і перед самим собою), *Чесний, як жидівська потилиця*, *Чесний, як Беркові штани* (іроніч., про хитру, брехливу та неправдиву корисливу особу);

б) совість: *Яка совість, така й честь* (чисте сумління, вчинки згідно совісті).

3. Релігійний аспект (пошана Бога): *Честь Богу, хвала, і вам на здоров'я* (побажання).

4. Побутовий аспект:

а) харчування: *Що по тій честі, як нічого їсти* (цінність їжа, а не честь);

б) пияцтво: *Вино й горілку полюбив – честь загубив* (втрата честі через пияцтво), *Люди п'ють, так честь і хвала; а ми п'ємо, так стид і біда* (людський осуд), *Горілка біла ніс красить на червоно, а честь начорно* (заплямована репутація);

в) матеріальні блага: *Честь мож за гроші продати, але не мож купити* (честь не купиш, бо її треба заслужити), *Моя честь лучша від твого золота, пане* (цінність честь, а не багатство), *Був такий чесний, що навіть з хабаря давав здачі* (іроніч., про людину, ласу до матеріального збагачення нечесним шляхом), *Багатство й чесність укупі не бувають* (несумісність багатства та честі);

г) праця: *Чесний чоловік не може без труда* (та людина щаслива і чесна, яка займається тією працею, що найближче лежить до її серця);

г) зовнішній вигляд: *Як не маєш краси, то май хоч честь, Некрасивий собою, зате чесний душею* (не краса, а порядність, правдивість особи), *Вуса – честь, а борода й у цапа єсть, Борода честь, а вуса і в kota єсть* (символ честі, мужності); *Честь не вусам і бороді, а розуму в голові. З їжака не буде бика* (головне – здоровий глузд, а не зовнішній вигляд).

5. Політичний аспект (позиція людини): *За честь голова гине* (оборона, захист честі), *Коли навколо вороги – то не життя, честь бережи* (не втрачати, оберігати честь), *Безчестя гірше смерті* (неслава; ганьба) [12; 14].

Пареміологічний матеріал (6 одиниць), де концептуалізовані культурні норми, пов'язані з *ГІДНІСТЮ*, дає змогу виокремити такі аспекти:

1. Суспільний аспект:

а) поведінка: *Гідність людини визначається її вчинками* (правдивість, принциповість, вірність взятим зобов'язанням особи, що керується високими моральними якостями, щирість перед іншими і перед самим собою); *Будь лагідним, будеш і Богу гідним* (чисте сумління, вчинки згідно совісті; дотримання моральних норм);

б) ставлення до людей: *Коли когось запрошувати в гості, то треба й приготуватись, щоб гідно їх прийняти* (етикетні норми, пов'язані із поведінкою особи); *Аби гідна, най би була й бідна* (головне не матеріальний статус, а позитивні моральні якості, честь, достоїнство, самоповага людини); *Десять знаючих не гідні одного, який діло робить* (не порожні слова, а дії, вчинки, рух).

2. Побутовий аспект (нематеріальне благо): *Багатство не в майні, а в гідності* (гідність, чесне ім'я вагомніше, ніж матеріальне) [12; 14].

Таким чином, пареміологічний матеріал не втрачає свого сенсу донині, залишаючись енциклопедією народного життя. Прислів'я та приказки з опорними словами *ЧЕСТЬ* і *ГІДНІСТЬ* відображають життєві закономірності, висловлюють моралізаторство, певні рекомендації для всіх і кожного зокрема.

Отже, аналіз вербалізації концептосфер *ЧЕСТЬ* і *ГІДНІСТЬ* показав, що концепт *ЧЕСТЬ* передбачає певні якості і принципи людини, які, відповідно, формують її добре ім'я, хорошу репутацію, натомість *ГІДНІСТЬ* визначають через систему ставлень (ставлення людини до самої себе, інших людей, держави, суспільства); акцент зроблено на позитивних моральних якостях, усвідомленню людиною своєї громадської ваги й обов'язку.

Зазначені лексеми пов'язані парадигматичними зв'язками: *безчестя, ганьба, підлість; недостойність (антоніми); (людська) гідність, самоповага, благородство, чесність, порядність, справедливість; слава, гордість, знак поваги, шана, пошана, шаноба; (дівоча) невинність, незайманість, цнотливість; цнота, чеснота, дівоцтво, непорочність; достоїнство, достойність, самоповага, гонор, (з перебільшенням) гордість; власне я (синоніми)*. Крім того ці слова утворюють словотвірні гнізда. Виявлено, що слово *ЧЕСТЬ* має більш розгалужену систему дериватів, ніж *ГІДНІСТЬ*.

Відібрано фразеологічні сполучення, що вербалізують важливі риси цих концептосфер. Зокрема, аналіз прислів'їв і приказок дав змогу виокремити такі аспекти: **суспільний аспект: а) поведінка, б) дії людини, в) відношення до людей; етичний аспект: а) чесність, б) совість; релігійний аспект (пошана Бога; побутовий аспект: а) харчування, б) пияцтво, в) матеріальні блага, г) праця, г) зовнішній вигляд; д) політичний аспект (позиція людини)**.

Проведені спостереження не є вичерпними, вони відкривають перспективу подальшого дослідження концептосфер *ЧЕСТЬ* і *ГІДНІСТЬ* в українській лінгвокультурі, зокрема, за матеріалами асоціативного експерименту та анкетування, проведених з носіями української мови, а також текстів.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Автор, керівник проекту і гол. ред. В. Т. Бусел. – Київ, Ірпін. – Перун, 2005. – 1736 с.
2. Великий тлумачний словник української мови, упоряд. Т. В. Ковальова – Харків : «Фоліо», 2005 – 767 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Кер. вид. проекту : П. М. Мовчан, В. Й. Клічак, В. В. Німчук. – Київ: «Дніпро», 2009. – 1332 с.
4. Друль О. Кілька думок про гідність // Електронний ресурс: <http://zbruc.eu/node/21702>
5. Етимологічний словник української мови: У 7 томах / Ред.-кол.: О. Мельничук (голов. ред.) та ін., Київ: Наукова думка, 1989.
6. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови, близько 15000 синонімічних рядів. – Київ : СП «Кобза», 1993 // Електронний ресурс: http://hohlopedia.org.ua/slovyk_synonimiv_karavanskogo/
7. Концепт БОЛЬ в типологическом освещении / Ред. В. Брицын, Е. Рахилина, Т. Резникова, Г. Яворская. – Київ : Видавничий Дім Дмитра Бураго 2009, 424 с.
8. Короткий тлумачний словник української мови: бл. 7000 слів / За ред. Д.С. Гринчишина. – Київ : «Прогрес», 2004. – 608 с.
9. Лексикон славенороскій П. Беринди / Підгот. текст В. Німчук. – Київ : Вид. АН УРСР, 1961. – 272 с.
10. Мартінек С. В. Концепти ВОЛЯ та СВОБОДА в українській культурі (за результатами асоціативного експерименту), [у:] Лінгвістичні дослідження. Зб. наук. праць / За ред. Л. Лисиченка. – Харків : ХДПУ 2001, Вип. 7. – С. 184–190.
11. Новий тлумачний словник української мови у 3 томах, вид. 2, випр./ Укл. В. Яременко, О. Сліпущко. – К. : Аконті, 2001. – 926 с.
12. Номис М. Українські приказки, прислів'я і таке інше (Вибране) // Електронний ресурс: <http://ukrlife.org/main/nomis/right.html>
13. Полюга М. М. Словник антонімів: понад 2000 антонімічних пар. – Київ: Рад. школа, 1987 // Електронний ресурс: http://hohlopedia.org.ua/slovyk_synonimiv_polyuga/
14. Прислів'я та приказки – Українські традиції // Електронний ресурс: <http://traditions.org.ua/usna-narodna-tvorchist/pryslivia-ta-prykazky>
15. Радзівська Т., Нариси з концептуального аналізу та лінгвістики тексту: Текст – соціум – культура – мовна особистість, Київ : ДП «Інформ.-аналіт. агенство», 2010 – 491 с.
16. «Словники України» on-line, Web. 01.12.2014 <<http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>>.
17. Словник української мови в 11 томах. – Київ : Наукова думка, 1970 – 1980 // Електронний ресурс: <http://sum.in.ua/>
18. Словник українських морфем: понад 45000 / Л. М. Полюга. – Вид. 3-є, допов. і випр. – К. : Довіра, 2009. – 554 с. (Словники України).
19. Тлумачний словник української мови: понад 12500 статей (бл. 40000 слів) / За ред. В. С. Калашника.- 2-ге вид., випр. і доп. – Харків : «Трапор», 2004. – 992 с.
20. Фразеологічний словник української мови – до 2000 сталих виразів // Електронний ресурс: <http://svitslova.com/idioms-dictionary.html>
21. Bartminski Jerzy, Aspects of Cognitive Ethnolinguistics / Edited by Jörg Zinken. – London : Equinox 2009, 245 p.
22. Brzozowska M. Honor // Język. Wartosci. Polityka. – Lublin: UMCS, 2006. – S. 122–127.
23. Grzeszak M. Polski HONOR w swietle danych slownikowych // Etnolingwistika. Problemy jezyka i kultury. – T. 25. – Lublin: UMCS, 2013. – S. 23–38.

УДК 811.161.2:81'367.4 (811.161.2+811.111+811.134.3)

О. І. Чайка,

Академія адвокатури України, м. Київ

ТЕРМІНОСПОЛУКА ЯК МІНІМАЛЬНА СИНТАКСИЧНА ОДИНИЦЯ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКИХ, АНГЛІЙСЬКИХ І ПОРТУГАЛЬСЬКИХ ТЕРМІНІВ ЗОВОВ'ЯЗАЛЬНОГО ПРАВА)

У статті розглядається терміносполука як мінімальна синтаксична одиниця на матеріалі українських, англійських і португальських термінів зобов'язального права. Особлива увага приділяється розмежуванню семантики синтаксичних конструкцій у трьох зіставлених мовах, а також визначається статус елементарних та неелементарних синтаксичних одиниць в українській, англійській та португальській мовах, їх співвідношення та ієрархія. Терміносполучення як процес протиставляється терміносполуці як елементарному термінологічному утворенню непередикативної природи та мінімальній синтаксичній одиниці.

Ключові слова: терміносполука, мінімальна синтаксична одиниця, синтаксис, елементарна / неелементарна синтаксична одиниця.

ТЕРМИНОСОЧЕТАНИЕ КАК МИНИМАЛЬНАЯ СИНТАКСИЧЕСКАЯ ЕДИНИЦА (на материале украинских, английских и португальских терминов обязательственного права)

В статье рассматривается терминосочетание как минимальная синтаксическая единица на материале украинских, английских и португальских терминов обязательственного права. Особенное внимание уделяется разгра-